

AZ ÉLELMISZERIPARI KÖNYVTÁRI HÁLÓZATI ALKÖZPONT
MUNKÁJÁRÓL.

Az élelmezésügyi miniszter 1957. június 17-én kelt 63/1957. Élm.M. sz. utasításával - augusztus 1.-i hatállyal - elrendelte a minisztérium főfelügyelete alá tartozó iparvállalatok, kutató- és tervezőintézetek, valamint egyéb intézmények műszaki könyvtárainak a könyvtárügyről szóló 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendelet értelmében szervezett hálózatba való összefogását. Erre a célra, valamint az iparon belüli szakkönyvtári és dokumentációs munka egységes irányítására létrehozta az Élelmiszeripari Könyvtári Hálózati Alközpontot /a továbbiakban: Alközpont/. A hivatkozott utasítás teljes terjedelmében megjelent többek között a Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója 1957 évi 3. számában.

A megalakult Alközpontnak első feladata a hálózatba kijelölt intézmények műszaki könyvtári adatainak, valamint dokumentációs lehetőségeinek felmérése volt. Ilyen jellegű adatgyűjtés az élelmezésügy területén eddig nem történt. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a továbbiakban közölt adatok kizárólag az alközponti hálózatba bevont intézményekre terjednek ki, s ezek természetesen az iparnak csak egy részét alkotják. A kijelölésnél alapvető szempontul az szolgált, hogy műszaki könyvtár már van, vagy pedig ilyen létesítendő, akár a vállalat vagy intézmény dolgozóinak 300-at meghaladó létszáma, műszaki feladatai, a dolgozók képzettsége vagy esetleg a vállalat különleges jellege miatt. Vonatkozik ez többek közt azokra a megyei, illetve városi minőségvizsgáló intézetekre is, ahol az élelmezésügyi minisztérium csupán szakfelügyeletet gyakorol.

A kijelölt vállalatok és intézmények áttekintése a következő:

Ipar	Kijelölt vállalatok száma	Műszaki könyvtárlomány:	1958-ban megrendelt folyóirat:		Könyvtárosi szaktanfolyamra javasolva: személy
			kötet kb.	Belf. Külf.	
Malomipar	20	1.325	51	14	15
Sütőipar	2	850	10	5	2
Söripar	8	1.455	33	8	4
Cukoripar	11	8.506	77	31	9
Édesipar	7	2.410	31	17	5
Szeszipar	9	1.865	53	2	5
Husipar	7	1.203	59	7	4
Tejipar	6	1.660	27	26	5
Hűtőipar	1	129	5	4	1
Konzervipar	9	2.616	51	25	7
Növényolajipar	10	2.590	68	31	5
Baromfiipar	5	160	9	-	5
Dohányipar	9	3.109	93	17	6
Boripar	9	1.284	31	10	9
Term.forg.rakt.	1	-	1	-	1
Sertésiteny.	18	804	129	-	10
Husip.Állatorv. Egészségügyi Szolgálat	5	1.519	15	22	-
Minőségvizsg.	11	10.099	54	19	1
Kutatóint.	7	11.807	104	188	-
Egyéb	5	3.335	63	68	2
Összesen:	160	56.726	964	494	96

1.sz. táblázat.

A fenti összesítő jegyzéket azért bocsátottuk előre, hogy annak világánál közvetlenül rámutathassunk az Alközpont irányító és tájékoztató tevékenységének heterogén feladatai-

ra. Mint látható, az Élelmezésügyi Minisztérium felügyelete alá olyan iparágak is tartoznak, ahol a kifejezetten műszaki dokumentáció helyett - vagy mellett - részben vagy egészben mezőgazdasági /tehát az Országos Műszaki Könyvtár mint hálózati központ munkakörétől távolálló/ jellegű anyagot kell szolgáltatni, illetve ilyen típusú könyvtárakat szervezni /sertésenyésztés és hizlalás, terményforgalom és raktározás, pincegazdaság, állatorvoslás, stb./. De ezen túlmenően az élelmezési ipar területén számos iparág egy-szersmind az illető ipar legfontosabb mezőgazdasági nyers-anyagainak kérdéseivel is közvetlenül foglalkozik /cukorrépa, olajosmagvak, dohány, stb./, míg más iparoknál a nyers-anyag kérdése csak a gyárba való behozataltól kezdődően képezi a műszaki érdeklődés tárgyát /buza, gyümölcs, stb./.

Mindezek a komplex szempontok már egyedül is szükséges-sé teszik az élelmezési ipar fogalomkörének helyes meghatározását, illetve körülhatárolását, ami persze e cikk kere-teit túlhaladná. Itt csak annyit jegyzünk meg, hogy az Egy-séges Tizedes Osztályozás rendszere nemcsak hogy az élelme-zési ipar fogalmát nem ismeri, hanem azon belül egyes, ma már egységes nagyiparoknak tekinthető iparágak munkaterüle-tei és gyártmányai is a legkülönbözőbb osztályokba vannak szétosztva /pl. édesipar: 633.74, 663.91, 664.146, 664.67/.68, 663.67, stb./. A kérdésre a Magyar Élelmiszer-ipari Szakirodalom Bibliográfiája ismertetésével kapcsolat-ban egy külön cikkben vissza fogunk térni.

Az élelmezési ipar legnagyobb szakkönyvtári állománnyal rendelkező intézményei a következők:

Állomány:

kötet kb.

Fővárosi Vegyészeti és Élelmiszer vizsgáló Intézet, Budapest	4900
Élm.Min. központi könyvtára	4300
Dohánykutatóintézet	2700
Cukoripari Kutatóintézet	2200
Élelmezésipari Tervezőintézet	2000

Az 1.sz. táblázatban szereplő könyvállományt elosztva az illető iparágból kijelölt vállalatok számával, a legjobb könyvellátottság, mint az várható, a kutatóintézetekben és a minőségvizsgáló intézetekben mutatkozik. Az iparok közül első helyen a cukoripar áll.

A fenti táblázatban felsorolt 160 vállalat és intézmény közül szabályszerű /leltáron és katalóguson alapuló/ nyilvántartást 30 vezet. 74 intézmény csak leltárt, 38 intézmény csak kezdetleges katalógust vezet. A többi 18 intézménynél /tulnyomórészt a mezőgazdasági szektor/ sem könyvvállomány, sem nyilvántartás nem volt.

Eddigi megállapításaink szerint, megfelelő tájékoztató irodalom hiányában, a szakkönyvtárak elhelyezése és kezelése sok helyütt fogyatékos. A könyvvállomány elhelyezése, hozzáférhetősége, könyvtári órák, kölcsönzés, a folyóiratok kihasználása és forgása, a szerzeményezési pénz betervezése, kellő felhasználása, a műszaki dokumentációs források ismerete, a könyvtárosi feladat ismerete, hivatástudat, stb. tekintetében szivós és hosszantartó, aprólékos felvilágosító munkára van szükség.

A külföldi szakirodalom érdembeli olvasása és a referáló keretek esetleges kiegészítése érdekében tájékozódunk a kijelölt intézményeknél dolgozó műszakiak folyóirat-referáláshoz elégséges nyelvtudása tekintetében is. Az alanti összeállítás a kutató- és tervezőintézeteket nem tartalmazza.

Ipar	N y e l v e k					
	Orosz	Bolgár	Német	Angol	Francia	Cseh
Malomipar	2		2			
Sütőipar			1	2	1	
Söripar			2		1	1
Cukoripar	2		14	5	2	2
Édesipar	2		6	5	3	
Szeszipar	3		14	9	3	1
Husipar	3		2			
Tejipar			9	2	2	
Hűtőipar	1		2			
Konzervipar	2	1	9	4	1	1
Növényol. ip.			7	5	2	
Baromfiipar			2	1		
Dohányipar	1		3	1	1	
Boripar	1		4		2	1
Sertés teny.			1			
Husip.Állatorv.						
Egészségügyi Szolg.			3			
Minőségvizsg.	1		11	2	1	
Egyéb	1		3	2		
	19	1	92	38	19	6

Ipar	N y e l v e k					
	Szlovák	Olasz	Román	Spanyol	Portugál	Szerb
Sütőipar					1	
Cukoripar	1		1			1
Szeszipar	1	1				
Konzervipar		1		1		1
Boripar		1				
	2	3	1	1	1	2

2.sz. táblázat

Az 1.sz. táblázatban felsorolt üzemek és intézmények felerészben Budapesten, felerészben vidéken vannak. A szakkönyvtárak látogatása - az Országos Műszaki Könyvtár tudományos munkatársainak részbeni közreműködésével - rendszeresen folyik. A minden üzemben kijelölt műszaki könyvtárosok prospektus- és tájékoztatóanyaggal való ellátását megszerveztük, míg egy "Élelmiszeripari műszaki könyvtárak létesítése és fejlesztése" című kiadvány szerkesztése - ugyancsak az OMK közreműködésével - folyamatban van.

A műszaki könyvtári és dokumentációs ügy vitelével megbízott személyeket /a továbbiakban: könyvtárosok/ maguk a vállalatok és intézmények jelölték ki. Az élelmiszeriparban ezidő szerint függetlenített könyvtáros nincs.

A kijelölt könyvtárosok képzettsége a következő:

Műszaki felsőkáder	56
Műszaki középkáder	45
Műszaki alsókáder	4
Főiskolai végzettségű nem műszakiak	21
Adminisztratív munkaerők	34
	<u>160</u>

Mivel a fentiek közül könyvtárosi szakképzettséggel ma csak 3 személy rendelkezik, az intézmények által javasolt 96 kijelölt könyvtáros részére az OMK közreműködésével különleges, rövidített könyvtárosképző tanfolyamot fogunk szervezni.

Eddigi munkánk során összeállítottuk a magyar élelmiszeripar és határterületei raktárról kapható magyar nyelvű szakkönyveinek bibliográfiáját: ennek szétküldése folyamatban van. Ilymódon kívánjuk a szakirodalmi érdeklődést felkelteni többek közt ott, ahol szakkönyvtár még nincs, vagy működése kezdetleges.

Az 1958. évi devizaterhes könyv- és folyóiratbeszerzést az iparban központilag hangoltuk össze. Remélhető, hogy 1959-ben - a már elkészült átfogó élelmiszeripari folyóiratcímjegyzék alapján - ezen a területen még racionálisabb működést fejthetünk ki. Alközpontunknál erre a célra külföldi könyvprospektus- és -katalógusgyűjteményt létesítettünk.

A folyóirat-referáló tevékenységre áttérve, megfelelő apparátus hiányában ezen a téren egyelőre csak közvetett működést folytathatunk. Az Élelmiszeripari Műszaki Lapszemle részére, valamint az OMK Figyelőszolgálatára részére havonta 80-100 ingyenes referátumot nyújtunk, tulnyomórészt azokból az iparágakból, melyek az említett dokumentációs szolgáltatásokban eddig több okból nem, vagy csak hézagosan szerepeltek /dohány-, édesipar, táplálkozástudomány, bórászat, élelmiszeripari csomagolóstechnika/. Az intézmények címeire megindítottuk a Licencia vállalat szabadalomkiértékesítő szolgálatát is.

Az eddigi üzemlátogatások során azt az általános tapasztalatot szereztük, hogy a műszaki tájékoztatási igények kielégítését elsősorban a nyelvtudás hiánya, másodsorban pedig a különböző dokumentációs szolgáltatásokkal kapcsolatos pénzügyi és adminisztratív nehézségek akadályozzák. Ez a két körülmény sokszor még a legelemibb műszaki képzés igényeit is csírájában fojtja meg. Legfőbb törekvésünk odairányul, hogy az egyes iparágakban, lehetőleg széles körben, nagyobb példányszámban, megfelelően kiválogatott magyar nyelvű szakirodalmi fordításokat terjeszthessünk, mivel véleményünk szerint ez az egyetlen mód, amivel a fent említett gátló körülményeket áthidalhatjuk. Ezek a "központi fordítások" jól beváltak a malomiparban és most indulnak meg egységes alapon a hús- és a dohányiparban. A többi iparágak fokozatosan kerülnek sorra, mindenkor az illető iparág adottságainak megfelelő szervezésben, de lényegileg abból az egységes elképzelésből kiindulva, hogy a lefordításra és terjesztésre legalkalmasabb anyagot központilag, a kellő szakszerűséggel és a lényegre korlátozódva válogassák ki, és az így sokszorosított fordítás oda is eljusson, ahová eddig műszaki tájékoztatás - mindegy, hogy mely okból - nem juthatott el. Vonatkozik ez az iparnak mind jellegzetesen műszaki, mind mezőgazdasági szektoraira, mivel véleményünk szerint az igények felkeltését központilag kell kezdeményezni, hiszen ez végeredményben kulturális színvonal kérdése. Önként értetődik, hogy a központi fordításokkal kap-

csolatos költségeket az iparágak vállalatainak közösen kell viselniük, és hogy ez a központi fordításslzolgálat a műszaki tájékoztatás tulnyomórészét az OMK, illetve az Országos Mezőgazdasági Könyvtár által végzett eddigi szolgáltatásainak igénybevételel semmiképpen sem korlátozza.

Távolabbi terveinkben a vizsgázott szakkönyvtárosok munkaversenye és a központi könyvceimjegyzék-munkálatok elindítása is szerepel. A műszaki képzettség növelésére irányuló igény ébresztésében együtt kívánunk működni az ÉDOSZ központi, valamint vállalati szerveivel, ugyszintén az élelmiszeripar tudományos egyesülete: a Mezőgazdasági- és Élelmiszeripari Tudományos Egyesület-/a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége tagja/ vidéki helyi szerveivel. E tekintetben - elsősorban előadások tartása révén - az OMK tudományos munkatársainak közreműködésével is számolunk.

Az Alközpont munkájának irányítására a szervezés alatt álló Élelmiszeripari Könyvtári Tanács lesz illetékes, felügyeletét az Élelmezésügyi Minisztérium műszaki főosztálya látja el, mely utóbbi egyszersmind az Alközpont működéséhez szükséges személyzeti létszámról és pénzügyi keretről is gondoskodik.

Dr. Falvai Alfréd

- x - x - x -